Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DŽERARDA HOGANA [*GERARD HOGAN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 28. maijā[1]

Lieta C-134/19 P

Bank Refah Kargaran
pret

Eiropas Savienības Padomi

Apelācija – Prasība par zaudējumu atlīdzību – Ierobežojoši pasākumi pret Irānu – LES 29. pants – LESD 215. pants – Tiesas jurisdikcija izskatīt prasību par atlīdzību – Atlīdzība par zaudējumiem, kas apelācijas sūdzības iesniedzējai esot radušies, iekļaujot tās nosaukumu dažādos ierobežojošu pasākumu sarakstos – Iespēja saņemt atlīdzību par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi

I. Ievads

1. Kodolieroču izplatīšana ir viens no lielākajiem cilvēces draudiem. Tuvo Austrumu kontekstā šie draudi dažos pēdējos gados ir kļuvuši īpaši akūti. Šajā ziņā Eiropas Savienības dalībvalstis un pati Eiropas Savienība, izmantojot noteiktus ierobežojošus pasākumus (vai sankcijas), ir centušās atturēt Irānas Islāma Republiku no tādu pasākumu veikšanas, kas šai valstij varētu ļaut izstrādāt kodolieroču sistēmas. Šie apstākļi veido šīs lietas vispārējo kontekstu.

2. Ar savu apelācijas sūdzību *Bank Refah Kargaran* lūdz daļēji atcelt 2018. gada 10. decembra spriedumu *Bank Refah Kargaran*/Padome (T-552/15, turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums", nav publicēts, EU:T:2018:897), ar kuru Vispārējā tiesa noraidīja tās prasību atlīdzināt zaudējumus, kas tai esot nodarīti, iekļaujot tās nosaukumu dažādos ierobežojošu pasākumu sarakstos. Šī apelācijas sūdzība liek izskatīt sarežģītus Līguma interpretācijas jautājumus attiecībā uz Tiesas jurisdikciju pārskatīt kopējās drošības un ārpolitikas jomā pieņemtus nolēmumus un it īpaši jautājumu par to, vai var tikt piešķirta zaudējumu atlīdzība, ja Tiesa saskaņā ar LESD 275. pantu ir atcēlusi lēmumu, ar kuru ir noteikti ierobežojoši pasākumi attiecībā uz fizisku vai juridisku personu un kuru Padome ir pieņēmusi, pamatojoties uz LES V sadaļas 2. nodaļu.

II. Tiesvedības priekšvēsture

3. Tiesvedības priekšvēsturi, kā tā ir aprakstīta pārsūdzētā sprieduma 1.–13. punktā, var rezumēt šādi.

4. Kā tikko norādīju, strīds norisinās to ierobežojošo pasākumu kontekstā, kurus Eiropas Savienība ir noteikusi attiecībā uz Irānas Islāma Republiku. Šie pasākumi bija un ir paredzēti, lai izdarītu spiedienu uz Irānas Islāma Republiku nolūkā panākt noteiktu darbību pārtraukšanu, kuras varētu radīt reālu kodolieroču izplatīšanas risku, un izbeigt šīs valsts īstenoto kodolieroču piegādes sistēmu izstrādi.

1 Oriģinālvaloda – angļu.

5. 2010. gada 26. jūlijā apelācijas sūdzības iesniedzējas – Irānā esošas bankas – nosaukums tika iekļauts Padomes Lēmuma (2010. gada 26. jūlijs) 2010/413/KĀDP, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu, II pielikumā iekļautajā kodolieroču izplatīšanā iesaistīto vienību sarakstā [2]. Šie pasākumi tika veikti, pamatojoties uz to, ka šī banka, iespējams, pārņēma noteiktus finanšu darījumus no citas ievērojamas Irānas finanšu iestādes, proti, *Bank Melli*, pēc tam, kad pret pēdējo minēto iestādi tika noteikti ierobežojoši pasākumi.

6. To pašu iemeslu dēļ apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika iekļauts Padomes Regulas (EK) Nr. 423/2007 par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu (OV 2007, L 103, 1. lpp.) V pielikumā iekļautajā sarakstā. Šie ierobežojošie pasākumi pret *Bank Refah* tika saglabāti spēkā ar Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 668/2010 (2010. gada 26. jūlijs), ar ko īsteno 7. panta 2. punktu Regulā (EK) Nr. 423/2007 par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu
(OV 2010, L 195, 25. lpp.).

7. Pēc tam, kad Regula Nr. 423/2007 tika atcelta ar Padomes Regulu (ES) Nr. 961/2010 (2010. gada 25. oktobris), ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu [3], apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika iekļauts šīs pēdējās minētās regulas VIII pielikumā iekļautajā sarakstā.

8. Ar Lēmumu 2010/644/KĀDP [4] Eiropas Savienības Padome saglabāja apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukumu Lēmuma 2010/413 [5] II pielikumā ietvertajā sarakstā.

9. Arī ar Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1245/2011 (2011. gada 1. decembris), ar kuru īsteno Regulu Nr. 961/2010, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu (OV 2011, L 319, 11. lpp.), apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika saglabāts Regulas Nr. 961/2010 VIII pielikumā.

10. Tā kā Regula Nr. 961/2010 tika atcelta ar Padomes Regulu (ES) Nr. 267/2012 (2012. gada 23. marts) par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu (OV 2012, L 88, 1. lpp.), apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika iekļauts pēdējās minētais regulas IX pielikumā. Apelācijas sūdzības iesniedzējas iekļaušanas pamatojums ir identisks Lēmumā 2010/413 norādītajam pamatojumam.

11. Ar Vispārējās tiesas kancelejā 2011. gada 19. janvārī iesniegto prasības pieteikumu apelācijas sūdzības iesniedzēja cēla prasību tostarp atcelt Lēmumu 2010/644 un Regulu Nr. 961/2010 daļā, kurā šie tiesību akti attiecas uz apelācijas sūdzības iesniedzēju. Vēlāk apelācijas sūdzības iesniedzēja pielāgoja savus prasījumus, lūdzot atcelt Lēmumu 2011/783, Īstenošanas regulu Nr. 1245/2011 un Regulu Nr. 267/2012 daļā, kurā šie tiesību akti attiecas uz apelācijas sūdzības iesniedzēju.

12. 2013. gada 6. septembra sprieduma *Bank Refah Kargaran*/Padome (T-24/11, EU:T:2013:403, turpmāk tekstā – "atcelšanas spriedums") 83. punktā Vispārējā tiesa apmierināja apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirzīto otro pamatu, ciktāl tajā bija izvirzīta pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde. Līdz ar to Vispārējā tiesa atcēla apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukuma iekļaušanu, pirmkārt, II pielikumā, kā tas izriet no Lēmuma 2010/644 un pēc tam – no Lēmuma 2011/783, otrkārt, Regulas Nr. 961/2010 (kurā grozījumi ir izdarīti tostarp ar Īstenošanas regulu Nr. 1245/2011) VIII pielikumā un, treškārt, Regulas Nr. 267/2012 IX pielikumā. Lai nonāktu pie šī nolēmuma, Vispārējā tiesa neuzskatīja par vajadzīgu izvērtēt pārējos apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirzītos argumentus un pamatus.

2 Padomes Lēmums, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu un atceļ Kopējo nostāju 2007/140/KĀDP (OV 2010, L 195, 39. lpp.).

3 Regula, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu un atceļ Regulu Nr. 423/2007 (OV 2010, L 281, 1. lpp.).

4 Padomes Lēmums (2010. gada 25. oktobris), ar kuru groza Lēmumu 2010/413, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu un atceļ Kopējo nostāju 2007/140/KĀDP (OV 2010, L 281, 81. lpp.).

5 Ar Padomes Lēmumu 2011/783/KĀDP (2011. gada 1. decembris), ar kuru groza Lēmumu 2010/413, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu (OV 2011, L 319, 71. lpp.), šis saraksts attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju netika grozīts.

13. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas statūtu 60. panta otro daļu Vispārējās tiesas lēmumi, kas pasludina regulas par spēkā neesošām, stājas spēkā tikai pēc tam, kad beidzies statūtu 56. panta pirmajā daļā minētais apelācijas iesniegšanas termiņš vai, ja šajā termiņā iesniegta apelācija, tad pēc tam, kad apelācija ir noraidīta. Vispārējā tiesa tādējādi nolēma, ka, lai katras [apelācijas sūdzības iesniedzējas] iekļaušanas sarakstā atcelšanas datumi būtu vienādi, Lēmuma 2010/413 II pielikuma, kā tas izriet no Lēmuma 2010/644 un vēlāk – no Lēmuma 2011/783, radītās sekas attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju ir atstājamas spēkā līdz brīdim, kad vienlaicīgi stāsies spēkā tās iekļaušanas Regulas Nr. 267/2012 IX pielikumā atcelšana.

14. Vēlāk ar Padomes Lēmumu 2013/661/KĀDP (2013. gada 15. novembris) apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika no jauna iekļauts Lēmuma 2010/413 II pielikumā paredzētajā ierobežojošu pasākumu sarakstā [6]. Šī lēmuma 2. pantā ir paredzēts, ka tas stājas spēkā dienā, kad to publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, kas tika veikts 2013. gada 16. novembrī.

15. Pēc tam ar Padomes Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1154/2013 (2013. gada 15. novembris) [7] apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukums tika iekļauts Regulas Nr. 267/2012 IX pielikuma sarakstā. Šī īstenošanas regula stājas spēkā tās publicēšanas dienā *Oficiālajā Vēstnesī*, kas arī tika veikts 2013. gada 16. novembrī. IX pielikumā attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju tika norādīts šāds pamatojums:

"Vienība sniedz atbalstu Irānas valdībai. Tajā 94 % pieder Irānas Sociālā nodrošinājuma organizācijai, kas savukārt atrodas Irānas valdības kontrolē, un tā sniedz banku pakalpojumus valdības ministrijām."

16. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2014. gada 28. janvārī, apelācijas sūdzības iesniedzēja cēla prasību, lūdzot tostarp atcelt Lēmumu 2013/661 un Īstenošanas regulu Nr. 1154/2013, ciktāl šie tiesību akti attiecas uz apelācijas sūdzības iesniedzēju. Šī prasība tika noraidīta ar 2016. gada 30. novembra spriedumu *Bank Refah Kargaran/*Padome (T-65/14, nav publicēts, EU:T:2016:692). Par šo otro Vispārējās tiesas spriedumu netika iesniegta apelācijas sūdzība.

III. Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

17. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2015. gada 25. septembrī, apelācijas sūdzības iesniedzēja cēla prasību nolūkā panākt atlīdzību. Tā lūdza Vispārējo tiesu piespriest Eiropas Savienībai piešķirt tai atlīdzību par zaudējumiem, kas izriet no attiecīgo ierobežojošo pasākumu pieņemšanas un atstāšanas spēkā līdz to atcelšanai ar pārsūdzēto spriedumu, izmaksājot apelācijas sūdzības iesniedzēji naudas summu 68 651 318 EUR, pieskaitot likumiskos procentus, par mantisko kaitējumu, un naudas summu 52 547 415 EUR, pieskaitot likumiskos procentus, par nemantisko kaitējumu. Pakārtoti, apelācijas sūdzības iesniedzēja lūdza Vispārējo tiesu uzskatīt, ka visa summa vai daļa no summas, kas ir pieprasīta kā atlīdzība par nemantisko kaitējumu, ir uzskatāma par mantisko kaitējumu.

18. Ar pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2016. gada 6. janvārī, Komisija lūdza atļauju iestāties lietā Padomes prasījumu atbalstam. Ar 2016. gada 3. februāra lēmumu Vispārējās tiesas pirmās palātas priekšsēdētājs atļāva šo iestāšanos lietā. Komisija iesniedza iestāšanās rakstu, un puses iesniedza savus apsvērumus par šo rakstu noteiktajos termiņos [8].

6 Padomes Lēmums, ar kuru groza Lēmumu 2010/413, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu (OV 2013, L 306, 18. lpp.).

7 Padomes Īstenošanas regula, ar ko īsteno Regulu Nr. 267/2012 par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu (OV 2013, L 306, 3. lpp.).

8 Ar Vispārējās tiesas pirmās palātas priekšsēdētāja 2016. gada 7. oktobra lēmumu tiesvedība tika apturēta saskaņā ar Vispārējās tiesas Reglamenta 69. panta b) punktu līdz Tiesas nolēmumam, ar kuru tiek izbeigta tiesvedība lietā C-45/15 P *Safa Nicu Sepahan*/Padome. Ar 2017. gada 30. maija spriedumu *Safa Nicu Sepahan*/Padome (C-45/15 P, EU:C:2017:402) Tiesa noraidīja *Safa Nicu Sepahan* un Padomes iesniegtās apelācijas sūdzības. Ar 2018. gada 27. februāra procesa organizatorisko pasākumu lietas dalībnieki tika aicināti informēt Vispārējo tiesu par sekām, kādas no šī sprieduma izriet attiecībā uz šo izskatāmo lietu. Komisija atbildēja uz šo jautājumu 2018. gada 13. martā, Padome un apelācijas sūdzības iesniedzēja uz to atbildēja 2018. gada 15. martā.

19. Ar 2018. gada 19. septembra procesa organizatorisko pasākumu apelācijas sūdzības iesniedzēja tika aicināta iesniegt savus apsvērumus tostarp par atbildes uz repliku 4. punktā izklāstīto Padomes argumentu, saskaņā ar kuru Vispārējai tiesai neesot jurisdikcijas izskatīt šo prasību par atlīdzību saistībā ar Lēmumiem 2010/413, 2010/644 un 2011/783. Atbildes uz apelācijas sūdzības iesniedzējai uzdotajiem jautājumiem Vispārējās tiesas kancelejā tika saņemtas 2018. gada 4. oktobrī.

20. Pārsūdzētā sprieduma 25.–32. punktā Vispārējā tiesa lēma par savu jurisdikciju izskatīt prasību par atlīdzību par kaitējumu, kas esot ticis nodarīts ar ierobežojošiem pasākumiem. Pēc atbilstošo Līguma normu pārbaudes tā secināja, ka no LES 24. panta 1. punkta, LES 40. panta un LESD 275. panta pirmās daļas, aplūkojot tos kopsakarā, izriet, ka tai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību, kas attiecas uz tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kuri esot tikuši nodarīti ar lēmumiem, kas pieņemti kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) ietvaros atbilstoši LES 29. pantam, runājot par tādiem lēmumiem kā Lēmumi 2010/413, 2010/644 un 2011/783. Turpretī Vispārējā tiesa atzina, ka tai ir jurisdikcija izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību, kas personai vai vienībai esot nodarīti ar ierobežojošiem pasākumiem, kuri ir noteikti, pamatojoties uz LESD 215. pantu, tādiem kā Regulās Nr. 961/2010 un Nr. 267/2012, kā arī Īstenošanas regulā Nr. 1245/2011 ietvertie individuālie pasākumi attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju.

21. Attiecībā uz prasības būtību Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 34. un 35. punktā atgādināja, ka, lai iestātos Eiropas Savienības ārpuslīgumiskā atbildība, ir jābūt izpildītiem trim nosacījumiem: ir jābūt pierādītai prettiesiskai rīcībai, kas izpaužas kā pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, "kuras mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām", prasītājam ir jābūt nodarītiem reāliem zaudējumiem un ir jābūt cēloņsakarībai starp apgalvoto rīcību un norādīto kaitējumu.

22. Vispārējā tiesa 42. un nākamajos punktos izskatīja trīs apelācijas sūdzības iesniedzējas argumentus, kas bija izvirzīti, lai pierādītu šāda pārkāpuma esamību.

23. Kas attiecas uz pirmo argumentu par būtiska tiesību normas pārkāpuma esamību atcelšanas spriedumā konstatētās pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes dēļ, Vispārējā tiesa to noraidīja, pamatojot ar to, ka pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums pēc sava rakstura nevarot būt Savienības atbildības pamats.

24. Kas attiecas uz otro argumentu, kuru Vispārējā tiesa kvalificēja kā apgalvojumu par to, ka atcelšanas spriedumā Vispārējā tiesa esot konstatējusi, ka Padome ir pārkāpusi apelācijas sūdzības iesniedzējas tiesības uz aizstāvību un tās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, Vispārējā tiesa to noraidīja, balstoties uz to, ka šajā spriedumā attiecīgie lēmumi tika atcelti, pamatojoties tikai uz pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, nepārbaudot apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirzītos pamatus par tās tiesību uz aizstāvību un tās tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pārkāpumu.

25. Ar trešo argumentu apelācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka Padome neesot piemērojusi kritēriju, kuru tā atbilstoši savam apgalvojumam ir piemērojusi, lai pamatotu apelācijas sūdzības iesniedzējas iekļaušanu sarakstā. Vispārējā tiesa noraidīja šo iebildumu kā nepieņemamu, jo tas tika izvirzīts novēloti. Proti, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasības pieteikumā minētie argumenti ir balstīti tikai uz Vispārējās tiesas atcelšanas spriedumā konstatēto prettiesiskumu, līdz ar to šis trešais arguments, kas pirmo reizi tika minēts apelācijas sūdzības iesniedzējas atbildes rakstā uz repliku, nevar tikt uzskatīts par prasības pieteikumā izklāstīto argumentu papildinājumu.

26. Vispārējā tiesa secināja, ka šajā lietā nav izpildīts pirmais nosacījums, kurš tiek prasīts, lai iestātos Savienības ārpuslīgumiskā atbildība, un kurš ir saistīts ar prettiesiskas rīcības esamību, ko būtu pieļāvusi Padome. Tādējādi Vispārējā tiesa noraidīja prasību, nepārbaudot pārējos divus nosacījumus, kas ir vajadzīgi, lai iestātos Savienības ārpuslīgumiskā atbildība LESD 340. panta otrās daļas izpratnē.

IV. Apelācijas sūdzība

A. Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

27. Apelācijas sūdzības iesniedzējas prasījumi Tiesai ir šādi:

– daļēji atcelt pārsūdzēto spriedumu;

– piešķirt tai pamatlietā zaudējumu atlīdzību par mantisko kaitējumu 68 651 318 EUR apmērā un par nemantisko kaitējumu 52 547 415 EUR apmērā;

– pakārtoti, nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai atkārtotai izskatīšanai;

– piespriest Padomei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus abās instancēs.

28. Padomes un Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– noraidīt apelācijas sūdzību un

– piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

B. Apelācijas sūdzības iesniedzējas pamatu kopsavilkums

29. Lai pamatotu savu apelācijas sūdzību, tās iesniedzēja izvirza septiņus pamatus, kurus var rezumēt kā tādus, ar ko tiek apgalvots, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi:

– tiesību kļūdu, konstatējot, ka pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde pēc sava rakstura nerada Savienības atbildības pamatu (pirmais pamats);

– tiesību kļūdu, uzskatot, ka tas, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja, kurai ir tikusi piemērota nelikumīga Padomes pieņemta sankcija, ir cēlusi prasību un ir panākusi šīs sankcijas atcelšanu, turpmāk liedz tai atsaukties uz tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pietiekami būtisku pārkāpumu (otrais pamats);

– tiesību kļūdu, noraidot pamatu, ko apelācijas sūdzības iesniedzēja ir izvirzījusi savā atbildē, un nenosakot – lai gan tas ir prasīts judikatūrā –, vai atbildes rakstā uz repliku izklāstītais pamats ir argumentu, kuri izriet no tiesvedībā iesniegtā prasības pieteikuma, parastās attīstības rezultāts (trešais pamats);

– tiesību kļūdu, nepareizi interpretējot atcelšanas spriedumu un uzskatot, ka konstatējums, saskaņā ar kuru Padome ir pārkāpusi savu pienākumu paziņot apelācijas sūdzības iesniedzējai pret to savāktos pierādījumus attiecībā uz līdzekļu iesaldēšanas pasākumu pamatojumu, nav pietiekami būtisks Eiropas Savienības tiesību pārkāpums, kas izraisa Eiropas Savienības atbildības iestāšanos (ceturtais un piektais pamats);

– prasības pieteikuma sagrozīšanu, kad, lai secinātu par apelācijas sūdzības iesniedzējas argumenta nepieņemamību, tā uzskatīja, ka prasības pieteikuma stadijā apelācijas sūdzības iesniedzēja nav norādījusi uz tā fakta prettiesiskumu, ka pamatojums tās nosaukuma iekļaušanai to personu sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi, neatbilst Padomes piemērotajam kritērijam (sestais pamats);

– prasības pieteikuma sagrozīšanu, ierobežojot apelācijas sūdzības iesniedzējas norādītos prettiesiskuma pamatus tikai ar pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi (septītais pamats).

30. Pēc Tiesas lūguma es ierosinu savos secinājumos pirmām kārtām pievērsties jautājumam par jurisdikciju, tas ir, vai Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, lemjot, kā tā ir darījusi, par savu jurisdikciju attiecībā uz ierobežojošiem pasākumiem. Kas attiecas uz pārējo, es izvērtēšu tikai pirmo pamatu, ar kuru apelācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tiesību kļūdu, šajā lietā nospriezdama, ka pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums nevar radīt tiesības uz zaudējumu atlīdzību, jo pārējie pamati būtībā ir vērsti uz to, lai apietu šo Vispārējās tiesas secinājumu.

V. Analīze

A. Par Eiropas Savienības tiesas kompetenci piešķirt kompensāciju par ierobežojošiem pasākumiem

1. Par Vispārējās tiesas iespēju izvirzīt šo jautājumu pēc savas ierosmes

31. Sākotnēji ir jānorāda, ka savā apelācijas sūdzībā tās iesniedzēja nav apstrīdējusi Vispārējās tiesas konstatējumus attiecībā uz tās jurisdikciju. Tomēr, tā kā jautājums par Tiesas jurisdikciju izskatīt strīdu ir sabiedriskās kārtības jautājums, šādu jautājumu var izskatīt jebkurā tiesvedības Tiesā stadijā un pat pēc tās ierosmes [9].

32. Tomēr, tā kā Savienības tiesai ir saistošs uz sacīkstes principu balstīta procesa princips, šādai pārbaudei tomēr tiek prasīts, lai lietas dalībnieki būtu informēti, ka Tiesa plāno izvirzīt šādu jautājumu pēc savas ierosmes, un lai tiem būtu iespēja to apspriest. Šajā lietā šīs prasības ir izpildītas.

33. Ar 2019. gada 10. decembra vēstuli lietas dalībnieki tika aicināti tiesas sēdē izteikties par jautājumu, vai Eiropas Savienības tiesām ir jurisdikcija izskatīt apelācijas sūdzības iesniedzējas prasījumu par atlīdzību attiecībā uz zaudējumiem, kas esot nodarīti ar KĀDP ietvaros pieņemtajos lēmumos paredzētajiem ierobežojošajiem pasākumiem. Tie arī tika aicināti paust nostāju par Tiesas jurisdikciju izvirzīt šo jautājumu pēc savas ierosmes.

34. No tā izriet, ka Tiesa, ja tā uzskatītu to par piemērotu, var pēc savas ierosmes izskatīt jautājumu par to, vai Eiropas Savienības tiesām ir jurisdikcija pieņemt lēmumu par prasību par zaudējumu atlīdzību, ar kuru tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas esot nodarīti ar KĀDP ietvaros pieņemtu lēmumu, ar kuru tiek noteikti ierobežojoši pasākumi.

2. Par lietas būtību

35. Pirms jautājuma izvērtēšanas pēc būtības vispirms šķiet lietderīgi aprakstīt, kāda, šķiet, ir Padomes vispārējā prakse ierobežojošu pasākumu noteikšanas jomā, kā arī izvērtēt Vispārējās tiesas judikatūru attiecībā uz tās jurisdikciju šajos jautājumos.

36. Ierobežojošus pasākumus pieņem Padome, rīkojoties vienbalsīgi, saskaņā ar LES 29. pantu. Šajos pasākumos, tādos kā tie, kas tiek aplūkoti šajā lietā, ir ietverti vispārīgi noteikumi, kuru mērķis varētu būt, piemēram, ierobežot noteiktu preču importu un eksportu uz dažām valstīm un no tām. Tomēr šie pasākumi varētu būt arī īpaši aizliegumi, kuri attiecas uz kādu adresātu kategoriju un kuru mērķis ir liegt šīm personām tirgot vai saņemt preces vai pakalpojumus Eiropas Savienības teritorijā.

9 Skat. spriedumus, 2015. gada 12. novembris, *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753, 36.–38. punkts), un 2015. gada 26. februāris, *Planet*/Komisija (C-564/13 P, EU:C:2015:124, 20. punkts).

37. Šajā ziņā ar ierobežojošiem pasākumiem tiek precizēti nosacījumi, ar kādiem persona var tikt iekļauta un saglabāta šajos pielikumos. Šie saskaņā ar 29. pantu pieņemtie lēmumi var ietvert arī individuālu lēmumu kopumu, kas tiek iekļauti pielikuma formā, kurā ir paredzēts identificējamu personu, struktūru vai vienību saraksts un iemesli, kuru dēļ Padome uzskata, ka tie atbilst nosacījumiem iekļaušanai sarakstā, kas izvirzīti atbilstoši vispārējiem kritērijiem [10].

38. Tādējādi saskaņā ar lēmumu, kas ir pieņemts atbilstoši LES 29. pantam, noteiktiem ierobežojošiem pasākumiem ir īpašs raksturs, jo tie līdzinās gan vispārpiemērojamiem pasākumiem (jo ar tiem vispārējā un abstraktā veidā noteiktai adresātu kategorijai tiek noteikts aizliegums tostarp nodot naudas līdzekļus un saimnieciskos resursus to pielikumos norādītos sarakstos iekļautajām personām un vienībām), gan arī individuālu lēmumu kopumam, kas attiecas uz šīm sarakstā iekļautajām personām un vienībām [11].

39. Tomēr šie atbilstoši 29. pantam pieņemtie lēmumi ir piemērojami tikai dalībvalstīm un tie nerada sekas attiecībā uz trešajām personām. Līdz ar to, lai nodrošinātu, ka tirgus dalībnieki tos vienveidīgi piemēro visās dalībvalstīs [12], Padomes prakse ir arī paralēli pieņemt regulas saskaņā ar LESD 215. pantu. Šajās regulās parasti tiek reproducēts atbilstoši 29. pantam pieņemta lēmuma teksts [13]. Šim nolūkam Padome lemj ar kvalificētu balsu vairākumu, pamatoties uz Komisijas un Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos kopēju priekšlikumu, un informē Eiropas Parlamentu. Gadījumā, ja, piemēram, tiek grozīts to personu saraksts, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi, tiek izdarīti paralēli grozījumi uz LES 29. pantu balstītā lēmumā un atbilstoši LESD 215. pantam pieņemtā regulā.

40. Tomēr jāatzīmē, ka nav šaubu par to, ka individuālie lēmumi, ar kuriem atsevišķas personas ir minētas un saglabātas šo uz LESD 215. panta pamata pieņemto regulu pielikumos ietvertajos sarakstos, var būt prasības par zaudējumu atlīdzību atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai priekšmets, ja šī regula pati ir atcelta vai ja ir konstatēts, ka tā ir tikusi neatbilstoši piemērota.

41. Līdz šim brīdim attiecībā uz Eiropas Savienības tiesas jurisdikciju izskatīt prasību, ar kuru tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas esot radušies uz LES 29. pantu balstīta lēmuma pieņemšanas dēļ, Vispārējā tiesa šajā un citās līdzīgās lietās secināja, ka tai nav jurisdikcijas šajā jomā [14].

42. Saskaņā ar pašreizējo Vispārējās tiesas judikatūras līniju, kas ir īsumā izklāstīta pārsūdzētā sprieduma 30. un 31. punktā, atbilstoši LES 24. panta 1. punkta otrās daļas sestajam teikumam un LESD 275. panta pirmajai daļai Eiropas Savienības tiesām principā nav jurisdikcijas izskatīt primāro tiesību normas KĀDP jomā un tiesību aktus, kas pieņemti uz to pamata [15]. Tikai izņēmuma gadījumos saskaņā ar LESD 275. panta otro daļu Eiropas Savienības tiesām ir jurisdikcija KĀDP jomā. Šī jurisdikcija ietver, pirmkārt, LES 40. panta ievērošanas pārbaudi un, otrkārt, personu vai vienību saskaņā ar LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem celtas prasības atcelt tiesību aktu saistībā ar ierobežojošiem pasākumiem, kurus Padome ir pieņēmusi KĀDP ietvaros.

10 Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 21. aprīlis, Padome/*Bank Saderat Iran* (C-200/13 P, EU:C:2016:284, 119. punkts).

11 Spriedums, 2013. gada 23. aprīlis, *Gbagbo* u.c./Padome (no C-478/11 P līdz C-482/11 P, EU:C:2013:258, 56. punkts).

12 Skat., piemēram, Padomes Regulas Nr. 423/2007 3. apsvērumu un Regulas Nr. 961/2010 4. apsvērumu, par kuriem ir runa šajā lietā.

13 Saskaņā ar LESD 215. panta 2. punktu, ja tas ir paredzēts lēmumā, kas pieņemts saskaņā ar LES V sadaļas 2. nodaļu, Padome var pieņemt ierobežojošus pasākumus pret fiziskām vai juridiskām personām un nevalstiskām grupām vai struktūrām.

14 Vispārējā tiesa agrāk bija izvairījusies paust nostāju šajā jautājumā: šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 11. jūnijs, *Syria International Islamic Bank*/Padome (T-293/12, nav publicēts, EU:T:2014:439, 70. un 83. punkts), kā arī 2014. gada 24. septembris, *Kadhaf Al Dam*/Padome (T-348/13, nav publicēts, EU:T:2014:806, 115. punkts).

15 Spriedumi, 2018. gada 13. decembris, *Iran Insurance*/Padome (T-558/15, EU:T:2018:945, 53. un 55. punkts), un 2018. gada 13. decembris, *Post Bank Iran*/Padome (T-559/15, EU:T:2018:948, 23.–55. punkts).

43. Tomēr svarīgākais ir tas, ka Vispārējā tiesa interpretē LESD 275. panta otro daļu kā tādu, ar kuru Eiropas Savienības tiesām nav piešķirta nekāda jurisdikcija izskatīt un izlemt prasību par zaudējumu atlīdzību [16]. Līdz ar to prasība par zaudējumu atlīdzību, ar kuru tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas esot nodarīti ar KĀDP jomā pieņemtu tiesību aktu, neietilpst šīs tiesas jurisdikcijā [17]. Savienības tiesas kompetencē ir tikai izskatīt prasību atlīdzināt zaudējumus, kas personai vai vienībai esot nodarīti ierobežojošu pasākumu piemērošanas dēļ, kuri attiecībā uz šo personu vai vienību ir noteikti atbilstoši LESD 215. pantam, jo šī pēdējā minētā tiesību norma neietilpst KĀDP Līgumu normās [18].

44. Citiem vārdiem sakot, Vispārējā tiesa uzskata – lai gan *tai nav* jurisdikcijas izskatīt personas vai vienības prasību par zaudējumu atlīdzību attiecībā uz zaudējumiem, kas esot nodarīti to ierobežojošo pasākumu dēļ, kuri attiecībā uz šo personu vai vienību ir noteikti ar lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar KĀDP ietilpstošām tiesību normām (piemēram, LES 29. pantu), *tai ir* jurisdikcija izskatīt šo pašu prasību, ciktāl ar to tiek prasīta atlīdzība par zaudējumiem, kuri šai personai vai vienībai esot nodarīti ar šo pašu lēmumu īstenošanu, ja tas ticis veikts ar regulu atbilstoši LESD 215. pantam [19].

45. Jebkurā šī būtiskā jurisdikcijas jautājuma vērtējumā vispirms ir jāizvērtē atbilstošie Līguma noteikumi.

46. Lai gan ar LES 19. pantu Eiropas Savienības tiesām ir noteikts uzdevums "nodrošināt, ka tiek ievērots tiesiskums Līgumu interpretēšanā un piemērošanā", gan LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā, gan LESD 275. panta pirmajā daļā ir tieši norādīts, ka kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā Tiesai principā nav jurisdikcijas ne attiecībā uz noteikumiem saistībā ar KĀDP, ne arī "attiecībā uz tiesību aktiem, kas pieņemti saistībā ar [šiem noteikumiem]" [20].

47. Šajā ziņā, kā ģenerāladvokāts N. Vāls [*N. Wahl*] ir norādījis secinājumos lietā H/Padome un Komisija (C-455/14 P, EU:C:2016:212, 2. punkts), šīs Līguma normas atspoguļo valsts tiesu labi iedibināto praksi saistībā ar attiecīgo dalībvalstu valdību pieņemtiem ārpolitikas jomas nolēmumiem. Šī tradicionālā izpildvaras aizstāvība pret šādu nolēmumu pārbaudi tiesā var tikt pamatota ar daudziem dažādiem iemesliem. Daudzi no šiem lēmumiem – kas ietver, piemēram, jautājumus par valsts atzīšanu vai piemērotu atbildi uz ārvalsts veiktu nedraudzīgu rīcību, nerunājot par tādiem jautājumiem kā militārā personāla izvietošana, – attiecas uz augsta līmeņa politiskiem un diplomātiskiem jautājumiem, kuri pēc sava rakstura nevar tikt atrisināti tiesas ceļā. Šādās jomās pieņemami lēmumi nereti iekļauj dalībvalstu valdību politiskās rīcības brīvības īstenošanu, un attiecībā uz tiem ir svarīgi, lai izpildvara un tiesu vara nepaustu savstarpēji neatbilstošus viedokļus. Turklāt bieži vien jautājumus, kas rodas ārlietu jomā, nevar atrisināt tiešā ceļā, piemērojot klasiskos tiesību principus vai izmantojot faktu konstatēšanas, pierādīšanas un pierādījumu tiesiskās novērtēšanas parastās juridiskās metodes [21].

48. Tomēr tas tā *nav* attiecībā uz *visiem* lēmumiem, kas ir saistīti ar ārpolitikas jautājumiem. Proti, ikvienu lēmumu iekļaut fiziskas vai juridiskas personas nosaukumu ierobežojošu pasākumu sarakstā *var* pārbaudīt atbilstoši parastajiem tiesiskajiem pamatiem, tādiem kā tiesību uz aizstāvību ievērošana, pienākums norādīt pamatojumu un samērīguma princips. Proti, agrākais atcelšanas spriedums, kas ir šīs tiesvedības pamatā, savā ziņā liecina par veidu, kādā šis īpašais un konkrētais ārpolitikas lēmumu veids faktiski var tikt pārbaudīts tiesā.

16 Spriedums, 2016. gada 18. februāris, *Jannatian*/Padome (T-328/14, nav publicēts, EU:T:2016:86, 30. punkts).

17 Spriedums, 2016. gada 18. februāris, *Jannatian*/Padome (T-328/14, nav publicēts, EU:T:2016:86, 31. punkts).

18 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2007. gada 11. jūlijs, *Sison*/Padome (T-47/03, nav publicēts, EU:T:2007:207, 232.–251. punkts), un 2014. gada 25. novembris, *Safa Nicu Sepahan*/Padome (T-384/11, EU:T:2014:986, 45.–149. punkts), kas apelācijas tiesvedībā ir apstiprināts ar spriedumu, 2017. gada 30. maijs, *Safa Nicu Sepahan*/Padome (C-45/15 P, EU:C:2017:402).

19 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 13. decembris, *Iran Insurance*/Padome (T-558/15, EU:T:2018:945, 57. punkts), un 2018. gada 13. decembris, *Post Bank Iran*/Padome (T-559/15, EU:T:2018:948, 57. punkts).

20 Spriedums, 2016. gada 19. jūlijs, H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 39. punkts). Šo tiesību normu rašanās vēstures izskaidrošanai skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] nostāju atzinumā 2/13 (*Eiropas Savienības pievienošanās ECPAK*) (EU:C:2014:2475, 90. punkts).

21 Skat. vispārīgi Butler, G., *Constitutional Law of the Common Foreign and Security Policy*, Hart Publishing, Oksforda, 2019, 202.–213. lpp.

49. Kā tikko norādīju, šis domāšanas virziens labi izskaidro šos Līguma noteikumus saistībā ar KĀDP lēmumiem. Protams, ir jāatgādina, ka uz KĀDP tiesību normu pamata pieņemtie tiesību akti principā ir paredzēti tikai tam, lai atspoguļotu vienīgi politiska rakstura lēmumus, kuri ir saistīti ar KĀDP īstenošanu un attiecībā uz kuriem pārbaudi tiesā ir grūti savienot ar varas dalīšanu. Tādējādi, kā to lietā H/Padome un Komisija ir uzsvēris ģenerāladvokāts N. Vāls, Eiropas Savienības Tiesa ar KĀDP saistītu jautājumu pārbaudi tiesā var veikt "tikai izņēmuma gadījumos" [22].

50. Tomēr ir arī vienlīdz svarīgi atgādināt, ka ar atbilstošajiem Līguma noteikumiem no pārbaudes Tiesā nav izslēgti visi KĀDP ietvaros pieņemtie tiesību akti.

51. Pirmkārt, kā izriet no LES 24. panta 1. punkta otrās daļas un LESD 275. panta pirmās daļas formulējuma, šajās tiesību normās paredzētā tiešā izslēgšana attiecas tikai uz tiesību aktiem, kas ir pieņemti, pamatojoties uz vienu no LES 23. līdz 46. pantā paredzētajām tiesību normām, vai saskaņā ar tiesību aktu, kas pieņemts uz šo tiesību normu pamata.

52. Otrkārt, Tiesa ir nospriedusi, ka daži tiesību akti neatkarīgi no to juridiskā pamata jau sava rakstura dēļ nav izslēgti no pārbaudes tiesā ar LES 24. panta 1. punkta otrajā daļā un LESD 275. panta pirmajā daļā ietvertajiem noteikumiem. Piemēram, Tiesa ir nospriedusi, ka tai ir jurisdikcija pārbaudīt tādu personāla vadības aktu spēkā esamību, kuri ir līdzīgi Savienības iestāžu to pilnvaru īstenošanas ietvaros pieņemtiem lēmumiem kā, piemēram, pārcelšanas pasākumi [23].

53. Treškārt, tā kā ar LES 24. panta 1. punkta otro daļu un LESD 275. panta pirmo daļu ir ieviesta atkāpe no noteikuma par vispārējo jurisdikciju, kas ar LES 19. pantu ir piešķirta Tiesai, lai nodrošinātu, ka tiek ievērots tiesiskums Līgumu interpretēšanā un piemērošanā, šīs tiesību normas tādējādi ir jāinterpretē šauri [24]. Līdz ar to, ja tiesību aktam ir piemērojamas tādas LESD paredzētas normas kā Finanšu regulas normas publiskā iepirkuma jomā, Tiesa saglabā jurisdikciju interpretēt un piemērot šīs normas [25].

54. Ceturtkārt, pašos Līgumos ir noteiktas divas situācijas attiecībā uz KĀDP, kurās Eiropas Savienības tiesu jurisdikcija ir tieši atzīta. Proti, gan LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā, gan LESD 275. panta otrajā daļā ir paredzēts, ka Tiesai ir jurisdikcija pārraudzīt atbilstību LES 40. pantam, tas ir, pārbaudīt, vai tiesību akts ir pieņemts, ievērojot Līgumos iestādēm paredzētās procedūras un pilnvaras [26].

55. Turklāt saskaņā ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu un LESD 275. panta otro daļu ar Līgumiem Tiesai ir tieši piešķirta jurisdikcija pārbaudīt Padomes lēmumu tiesiskumu, ar kuriem ir paredzēts noteikt ierobežojošus pasākumus attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām.

56. Kas attiecas uz šo otro izņēmumu, ar LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējo teikumu Tiesai ir piešķirta jurisdikcija pārbaudīt atsevišķu LESD 275. panta otrajā daļā minēto lēmumu tiesiskumu, savukārt šajā pēdējā minētajā tiesību normā ir arī precizēts, ka Tiesai ir jurisdikcija pārbaudīt to Padomes lēmumu tiesiskumu, ar kuriem ir paredzēts noteikt ierobežojošus pasākumus attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām saistībā ar lietām, "kuras ierosinātas saskaņā ar [LESD] 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem".

22 C-455/14 P, EU:C:2016:212, 2. punkts.

23 Spriedums, 2016. gada 19. jūlijs, H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 54. un 59. punkts).

24 Skat. spriedumu, 2016. gada 19. jūlijs, H/Padome u.c. (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 40. punkts).

25 Spriedums, 2015. gada 12. novembris, *Elitaliana*/*Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753, 49. punkts).

26 Skat. spriedumus, 2016. gada 14. jūnijs, Parlaments/Padome (C-263/14, EU:C:2016:435, 42. punkts), un 2015. gada 5. marts, *Ezz* u.c./Padome (C-220/14 P, EU:C:2015:147, 42. punkts).

57. Šajā ziņā Tiesa sprieduma *Rosneft* 70. punktā ir nospriedusi, ka šī atsauce uz "263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem" ir jāsaprot kā tāda, kas attiecas nevis uz "tiesvedības veidu, kurā Tiesa var pārbaudīt atsevišķu lēmumu tiesiskumu, bet gan [uz] lēmumu veidu, kuru tiesiskumu Tiesa var pārbaudīt jebkādā tiesvedībā, kuras priekšmets ir šāda tiesiskuma pārbaude"[27]. Tādējādi, tā kā viens un tas pats lēmumu veids var būt lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par spēkā esamību vai prasības atcelt tiesību aktu priekšmets[28] un tā kā abas šīs tiesvedības ir vērstas uz to, lai pārbaudītu šī lēmuma tiesiskumu, Tiesa ir secinājusi, ka saskaņā ar LESD 267. pantu tai ir jurisdikcija sniegt prejudiciālu nolēmumu par ierobežojošu pasākumu pret fiziskām vai juridiskām personām spēkā esamību[29].

58. Tādējādi no LESD 275. panta otrās daļas formulējuma skaidri izriet, ka Tiesas jurisdikcija ierobežojošu pasākumu tiesiskuma jomā ir ierobežota ar prasībām, "kuras ierosinātas saskaņā ar [LESD] 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem".

59. No vienas puses, saskaņā ar LESD 275. panta otro daļu Tiesas jurisdikcija aptver *tikai* ierobežojošu pasākumu, kas ir noteikti attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām, tiesiskuma pārbaudi prasības atcelt tiesību aktu atbilstoši LESD 263. panta otrajai daļai kontekstā. Raugoties no šādas perspektīvas, šī jurisdikcija *neattiecas* uz secīgu vai saistītu zaudējumu atlīdzības prasību. Galu galā, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka prasība par zaudējumu atlīdzību pati par sevi nav daļa no Savienības tiesību aktu tiesiskuma pārbaudes sistēmas[30]. Kā Tiesa ir norādījusi spriedumā *Lütticke*/Komisija[31], "prasība par zaudējumu atlīdzību [..] tikusi ieviesta [..] kā *autonoms* tiesību aizsardzības līdzeklis, kuram ir savs īpašs mērķis tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmā un kuram ir piemērojami tā izmantošanas nosacījumi"[32].

60. Konkrētāk, Vispārējā tiesa ir precizējusi, ka "prasība par zaudējumu atlīdzību [..] atšķiras no prasības atcelt tiesību aktu tādējādi, ka tās mērķis ir nevis konkrēta pasākuma atcelšana, bet iestādes nodarītā kaitējuma atlīdzināšana. [..] Tādējādi prasības par zaudējumu atlīdzību autonomijas principu izskaidro tas, ka šādas prasības mērķis atšķiras no prasības atcelt tiesību aktu mērķa"[33]. Šajā ziņā var piebilst, ka Eiropas Savienības ārpuslīgumiskā atbildība saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu ir pakļauta nosacījumiem, kas atšķiras no LESD 263. panta nosacījumiem. It īpaši, lai iestātos Eiropas Savienības atbildība, tiek prasīts ne vien tas, lai prasītājs pierādītu tiesību normas pārkāpumu, bet arī tas, lai šis pārkāpums būtu būtisks un turklāt attiektos uz tiesību normu, kuras mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, kā arī tas, lai tam būtu nodarīts no šī pārkāpuma izrietošs kaitējums[34]. Citiem vārdiem sakot, pat gadījumā, ja prettiesiskums ir skaidri konstatēts līdz ar sekmīgu prasību atcelt tiesību aktu saskaņā ar LESD 263. pantu, nepastāv automātiskas tiesības uz atlīdzību.

61. Tajā pašā laikā, lai gan Līguma faktiskā teksta respektēšana – it īpaši tādu jurisdikcijas ierobežojumu gadījumā kā šis – ir īpaši svarīga, tomēr LESD 275. pantu nevar interpretēt burtiski, neveicot atkāpes. Viss Līgums galu galā ir jālasa, izmantojot holistisku un harmonisku pieeju, lai tā savstarpēji saistītās daļas radītu rezultātu, kas nodrošina, nedaudz pielāgojot Tiesas spriedumā *Rosneft* 78. punktā teikto, "nepieciešamo saskaņotību"[35], kas raksturīga jebkurai efektīvas tiesību aizsardzības tiesā sistēmai.

27 Spriedums, 2017. gada 28. marts (C-72/15, EU:C:2017:236).

28 Ar nosacījumu, ka šajā pēdējā gadījumā attiecīgā persona nav šī lēmuma adresāte, jo šajā gadījumā ir piemērojama *TWD* judikatūra. Skat. spriedumu, 1994. gada 9. marts, *TWD Textilwerke Deggendorf* (C-188/92, EU:C:1994:90, 18. punkts).

29 Spriedums, 2017. gada 28. marts, *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 66., 68., 76. un 81. punkts).

30 Spriedums, 2006. gada 12. septembris, *Reynolds Tobacco* u.c./Komisija (C-131/03 P, EU:C:2006:541, 83. punkts).

31 Spriedums, 1971. gada 28. aprīlis (4/69, EU:C:1971:40, 6. punkts).

32 Mans izcēlums.

33 Spriedums, 2000. gada 24. oktobris, *Fresh Marine*/Komisija (T-178/98, EU:T:2000:240, 45. punkts).

34 Skat., piemēram, spriedumu, 2017. gada 30. maijs, *Safa Nicu Sepahan*/Padome (C-45/15 P, EU:C:2017:402, 29.–32., 61. un 62. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

35 Spriedums, 2017. gada 28. marts (C-72/15, EU:C:2017:236).

62. Šajā ziņā ir jānorāda, ka, ciktāl Padome šādās jomās rīkojas, pieņemot regulu atbilstoši LESD 215. pantam, gadījumos, kad regulas attiecīgās daļas ir tikušas atceltas vai nepareizi piemērotas, saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu var tikt piešķirta zaudējumu atlīdzība, ja ir noticis pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, kura savukārt ir tieši radījusi kaitējumu. Tieši tas ir noticis lietā *Safa Nicu Sepahan*, kurā saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu tika piešķirta zaudējumu atlīdzība pēc tam, kad Padome nebija varējusi pierādīt, ka prasītāja sabiedrība atbilstu vismaz vienam no atbilstošajās regulās, ar ko tika paredzēti ierobežojoši pasākumi, paredzētajiem nosacījumiem, un kurā esošajos apstākļos tika konstatēts, ka tas veido pietiekami būtisku tiesību normas pārkāpumu, ar ko prasītājai ticis nodarīts kaitējums.

63. Tādējādi varētu rasties jautājums, kāpēc Tiesai nevajadzētu būt jurisdikcijai piešķirt zaudējumu atlīdzību, ja attiecīgais KĀDP lēmums ir pieņemts, piemērojot LES V sadaļas 2. nodaļu, lai gan tai vienlaikus tomēr ir šāda jurisdikcija, ja Padome ir pieņēmusi arī regulu (ko tā nemainīgi dara) saskaņā ar LESD 215. pantu, kura visos aspektos un nolūkos vienkārši reproducē sākotnējo lēmumu par ierobežojošiem pasākumiem? Ir grūti izvairīties no secinājuma, ka šāda situācija vienkārši radītu neattaisnojamas anomālijas, ko būtu neiespējami pamatot. Tas viss novestu pie situācijas, kad Līgumos paredzētajai tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmai attiecībā uz ierobežojošu pasākumu pārbaudi tiesā nebūtu nepieciešamās saskaņotības.

64. Šajā ziņā es uzskatu, ka nevar piekrist Padomes paustajai nostājai, saskaņā ar kuru vai nu Vispārējās tiesas, vai Tiesas jurisdikcijas neesamība izskatīt prasību atcelt individuālu lēmumu, kas pieņemts atbilstoši LES 29. pantam, esot līdzsvarota ar citu tiesību aizsardzības līdzekļu esamību, proti, iespēju celt *Francovich* veida [36] prasību pret atsevišķām dalībvalstīm sakarā ar valsts pasākumiem, kas ir pieņemti atbilstoši šim lēmumam. Acīmredzamākā atbilde uz šo argumentu ir tāda, ka saskaņā ar LES 29. panta otro teikumu dalībvalstīm ir *pienākums* īstenot ikvienu atbilstoši šai tiesību normai pieņemtu lēmumu. Lai kāda arī būtu *Francovich* doktrīnas interpretācija, atsevišķas dalībvalstis nevar uzskatīt par atbildīgām par zaudējumiem, kurus ir radījis šāda lēmuma izpildei īstenots valsts pasākums, jo tās nevar tikt vainotas par iespējamu nelikumību, kas rada kaitējumu.

65. Šajā ziņā ir arī svarīgi atgādināt, ko Tiesa ir norādījusi sprieduma *Rosneft* 72.–74. punktā. Tiesa uzsvēra, ka Savienība ir dibināta, pamatojoties uz tiesiskumu, un ka pati efektīvas pārbaudes tiesā esamība, "kas ir paredzēta, lai nodrošinātu Savienības tiesību normu ievērošanu, ir raksturīga tiesiskai valstij". Turpinājumā Tiesa norādīja, ka, lai gan Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants "nevar Tiesai radīt kompetenci, ja Līgumos tā ir izslēgta", tomēr efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips "nozīmē, ka Tiesas kompetences KĀDP jomā izslēgšana tiek interpretēta šauri".

66. Atgriežoties pie LESD 275. panta otrās daļas formulējuma, es uzskatu, ka labāka šo izslēgšanas noteikumu interpretācija ir tā, ka autori – ļoti saprotamu iemeslu dēļ – ir vēlējušies vienkārši izslēgt Tiesas jurisdikciju attiecībā uz KĀDP aktu parasto piemērošanas jomu, *izņemot šos lēmumus, kas attiecas uz ierobežojošiem pasākumiem*. Tā kā prasība par zaudējumu atlīdzību nav tikusi izslēgta attiecībā uz tiesību aktiem, kas, pamatojoties uz LESD 215. pantu, ir pieņemti šajā pašā jautājumā, varētu rasties šaubas, vai autoru nolūks patiešām ir bijis izslēgt prasību par zaudējumu atlīdzību, kas izriet no prasības atcelt tiesību aktu, kura ir pamatota ar LESD 263. pantu un attiecas uz šādiem ierobežojošiem pasākumiem, vai ir cieši saistīta ar to. Proti, autoru nodoms diez vai ir bijis liegt prasītājam, kura prasība atcelt tiesību aktu ir bijusi sekmīga, prasīt zaudējumu atlīdzību saistībā ar to, kas, iespējams, ir bijis ļoti būtisks tiesiskuma pārkāpums.

67. Jebkurš cits secinājums, kā esmu norādījis, izraisītu neattaisnojamas anomālijas, kas ne tikai būtu pretrunā pamatprincipiem attiecībā uz tiesiskuma – kas pats ir Eiropas Savienības tiesību pamatprincips – aizsardzību, bet arī apdraudētu Līgumos paredzētās tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas efektivitāti, kā arī nepieciešamo saskaņotību.

36 Spriedums, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428).

68. Tādējādi no tā izriet, ka šajos apstākļos Tiesai, manuprāt, nav pienākuma interpretēt pašu LESD 275. panta otrās daļas formulējumu stingri burtiskā un nelokāmā veidā. Es uzskatu, ka tai ir atļauts interpretēt Līgumus holistiskā un saskaņotā veidā, vajadzības gadījumā īpašu uzmanību veltot LESD 215. panta darbībai.

69. Ir taisnība, ka gan LES 24. pantā, gan LESD 275. pantā ir minēta atsevišķu lēmumu tiesiskuma pārbaude, bet, ciktāl runa ir par atsauci uz LESD 263. panta ceturtajā daļā paredzētajiem nosacījumiem [37], šis formulējums ir jāsaprot vispārīgi, atsaucoties uz lēmumu veidiem, kuri var būt Eiropas Savienības tiesas veiktas pārbaudes tiesā priekšmets, nevis uz *īpašu* pārbaudes tiesā *procedūru*.

70. Jebkurā gadījumā, pat ja prasība atcelt tiesību aktu un prasība sakarā ar atbildību nav vērstas uz tiem pašiem mērķiem, kā rezultātā pēdējās minētās prasības gadījumā "tiesību normas pārkāpums" pats par sevi nav pietiekams, lai izraisītu atbildību, nemainīgs paliek tas, ka lēmuma, kas rada apgalvotus zaudējumus, tiesiskuma pārbaude tomēr ir nepieciešama kā procesuāla stadija, novērtējot ikvienas prasības sakarā ar atbildību pamatotību [38]. Prettiesiskuma paša par sevi pastāvēšana gan nav pietiekama, lai iestātos Eiropas Savienības ārpuslīgumiskā atbildība, bet, kā tas ir prasībā atcelt tiesību aktu, zināmi trūkumi var neizraisīt lēmuma atcelšanu [39].

71. Līdz ar to uzskatu, ka Tiesai ir jurisdikcija izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību, kura ir tieši saistīta prasību – vai papildina to – atcelt tiesību aktu, kas ir pamatota ar LESD 263. pantu un kas ir celta saistībā ar ierobežojošu pasākumu pret fiziskām vai juridiskām personām tiesiskumu, kurus Padome ir noteikusi, pamatojoties uz LES V sadaļas 2. nodaļu, un ka, ņemot vērā šo interpretāciju, šāda jurisdikcija nav izslēgta ar LESD 275. panta otro daļu.

72. Tagad izvērtēšu apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirzītā pirmā pamata pamatotību.

B. Par pirmo pamatu

73. Saskaņā ar spriedumā lietā *Francovich* izstrādātajiem nosacījumiem [40], kas ir piemērojami pēc analoģijas [41], lai varētu iestāties Eiropas Savienības ārpuslīgumiskā atbildība atbilstoši LESD 340. panta otrajai daļai saistībā ar tās iestāžu prettiesisku rīcību, ir jābūt izpildītiem trīs nosacījumiem. Tie ir, pirmkārt, pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar kuru ir paredzēts piešķirt tiesības privātpersonām, otrkārt, zaudējumu esamība un, treškārt, cēloņsakarības pastāvēšana starp nodarījuma izdarītāja pienākuma pārkāpumu un cietušajām personām nodarīto kaitējumu [42].

37 Sprieduma *Rosneft* 70. punkts var likt domāt, ka Tiesa ir vēlējusies izslēgt prasību, kuras priekšmets nav šāda tiesiskuma pārbaude. Tomēr šis punkts ir jāaplūko lietas *Rosneft* īpašajā kontekstā, kas attiecas uz to, vai Tiesai ir jurisdikcija lemt saskaņā ar LESD 267. pantu, un tas nav uzskatāms par vispārpiemērojamu normu. Tā kā Tiesa iepriekš bija nospriedusi, ka gan prasības atcelt tiesību aktu, gan arī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par spēkā esamību priekšmets ir šāda tiesiskuma pārbaude, šis punkts tiešām būtu jāinterpretē tādējādi, ka tā mērķis ir vienīgi uzsvērt, ka LESD 275. pantā ietvertā atsauce uz LESD 263. pantu ir jāsaprot kā tāda, kas ietver tostarp jebkuru procedūru, kuras priekšmets ir šāda tiesiskuma pārbaude, ciktāl runa ir par LESD 263. pantā minētu aktu.

38 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2008. gada 9. septembris, *FIAMM* u.c./Padome un Komisija (C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, 120. punkts).

39 Tā tas ir saistošās kompetences gadījumā vai arī tad, ja trūkums ir uzskatāms tādu, kas nav ietekmējis lēmuma saturu. Skat., piemēram, spriedumu, 2014. gada 8. maijs, *Bolloré*/Komisija (C-414/12 P, nav publicēts, EU:C:2014:301, 84. punkts).

40 Spriedums, 1991. gada 19. novembris, *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428, 40. punkts).

41 Spriedums, 2000. gada 4. jūlijs, *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija (C-352/98 P, EU:C:2000:361, 41. punkts).

42 Skat., piemēram, spriedumu, 2000. gada 4. jūlijs, *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija (C-352/98 P, EU:C:2000:361, 42. punkts).

74. Attiecībā uz pirmo nosacījumu, kas tiek aplūkots šajā apelācijas sūdzībā, Tiesa jau ir norādījusi, ka pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar kuru ir paredzēts piešķirt tiesības personām vai vienībām, ir pierādīts, ja pārkāpuma raksturs ir tāds, ka attiecīgā iestāde acīmredzami un būtiski nav ievērojusi savas rīcības brīvības robežas. Šajā ziņā vērā ņemamie faktori tostarp ir risināmo situāciju sarežģītība, pārkāptas tiesību normas skaidrība un precizitāte un ar šo normu ES iestādei paredzētās rīcības brīvības pakāpe [43]. Pārkāpums ir uzskatāms par konstatētu, ja tikusi pieļauta tāda nelikumība, ko ierasti uzmanīga un rūpīga iestāde līdzīgos apstākļos nebūtu pieļāvusi [44].

75. Pārskatāmajā spriedumā, lai noraidītu apelācijas sūdzības iesniedzējas celto prasību, Vispārējā tiesa ir balstījusies uz judikatūras līniju, saskaņā ar kuru pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums nav pietiekams, lai iestātos ārpuslīgumiskā atbildība. Tā kā apelācijas sūdzības iesniedzēja savā prasības pieteikumā savu prasību pamatoja tikai ar atcelšanas spriedumu, ar kuru Vispārējā tiesa pamatojuma nepietiekamības dēļ atcēla lēmumus par apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukuma iekļaušanu sarakstā, Vispārējā tiesa secināja, ka pirmais nosacījums par Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos nav izpildīts [45].

76. Pirmajā apelācijas sūdzības pamatā apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir kļūdaini piemērojusi šo judikatūru, jo tā attiecoties tikai uz regulatīviem pasākumiem, un ka šajā lietā pastāv izņēmuma apstākļi, kuru dēļ šai tiesai to neesot bijis jāpiemēro.

77. Es savukārt tam nevaru piekrist. Ņemot vērā šajā judikatūras līnijā izmantoto vispārīgo formulējumu un tās "*raison d'être*", tā attiecas uz visiem lēmumiem neatkarīgi no tā, vai tie pēc sava rakstura ir administratīvi vai regulatīvi. Proti, kā Padome ir norādījusi rakstveida apsvērumos, lai gan noteiktos spriedumos Tiesa ir izmantojusi šo judikatūras līniju attiecībā uz regulatīviem aktiem [46], tā to ir piemērojusi arī individuālu lēmumu kontekstā, ar ko konkrētas personas vārds ir iekļauts to skaitā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi [47]. Lai gan apelācijas sūdzības iesniedzēja ir diezgan neskaidri norādījusi uz izņēmuma apstākļiem, šķiet, ka šajā gadījumā nav pamata, atbilstoši kuram šajā lietā Vispārējā tiesa varētu pienācīgi atkāpties no šīs judikatūras līnijas.

78. Tomēr šī judikatūras līnija varētu vēl tikt skaidrota, lai ikviena attiecīga persona vai vienība varētu saprast, kā saņemt zaudējumu atlīdzību.

79. Centieni sniegt skaidrojumu ir ļoti būtiski, ievērojot, pirmkārt, ka tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nozīmē, ka pat tādos apstākļos kā pamatlietā, kur iestāde ir nodarījusi zaudējumus, pieņemot individuālu lēmumu bez pienācīga pamatojuma, attiecīgajai personai ir jāvar saņemt pienācīgu kompensāciju par šiem zaudējumiem [48]. Kā apelācijas sūdzības iesniedzējas pārstāvis ir norādījis tiesas sēdē, šī tiesību aizsardzības līdzekļa esamībai attiecībā uz šo vienību ir daudz būtiskākā nozīme nekā jautājums, vai Tiesai ir jurisdikcija izskatīt prasību par atlīdzību par lēmuma pieņemšanu atbilstoši LES 29. pantam, jo, kā jau esmu norādījis, praksē Padome sistemātiski pieņem divus identiskus lēmumus, no kuriem viens ir balstīts uz LES 29. pantu un otrs – uz LESD 215. pantu.

43 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 10. septembris, *HTTS*/Komisija (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 42. punkts).

44 Turpat, 43. punkts.

45 Pārsūdzētā sprieduma 42. un 43. punkts.

46 Spriedumi, 1982. gada 15. septembris, *Kind*/EEK (106/81, EU:C:1982:291, 14. punkts), un 1990. gada 6. jūnijs, *AERPO* u.c./Komisija (C-119/88, EU:C:1990:231, 20. punkts).

47 Spriedums, 2019. gada 10. septembris, *HTTS*/Padome (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 103. punkts).

48 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 12. septembris, *Reynolds Tobacco* u.c./Komisija (C-131/03 P, EU:C:2006:541, 80.–83. punkts).

80. Otrkārt, var norādīt, ka ikviens pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums pats par sevi ir pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar kuru ir paredzēts piešķirt tiesības privātpersonām. Kā netieši ir atzīts LESD 296. pantā, tiesības uz pamatojuma norādīšanu ir vislielākā aizsardzība pret patvaļīgu lēmumu pieņemšanu un ir sabiedrības, kas ir balstīta uz tiesiskumu, pamatelements. Konkrētāk, tā kā viens no pamatojuma norādīšanas mērķiem ir arī ļaut attiecīga tiesību akta adresātam noskaidrot tā pieņemšanas pamatojumu un līdz ar to izlemt, vai tas ir vai nav jāapstrīd [49], tas ir jāuzskata par tādu, kas piešķir tiesības privātpersonām.

81. Taču šajā īpašajā kontekstā ir jāpievērš uzmanība diviem dažādiem tiesību uz pamatojumu aspektiem. Pirmkārt, lai gan pienākums norādīt pamatojumu ir būtisks procedūras noteikums, kas ir jāievēro visos gadījumos [50], jautājums par pamatojuma pamatotību, kas attiecas uz apstrīdēta akta likumību pēc būtības, ir nedaudz atšķirīgs.

82. Otrkārt, runājot par KĀDP jomu, ir jāatzīst, ka Padome var saskarties ar zināmām grūtībām informācijas pieejamības ziņā, bet šis fakts neattaisno pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi. Proti, kā Tiesa ir nospriedusi, "LESD 296. pantā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu jebkādos apstākļos [..] nozīmē, ka šajā pamatojumā tiek norādīti individuālie, īpašie un konkrētie iemesli, kādēļ kompetentās iestādes uzskata, ka attiecīgajai personai būtu jāpiemēro ierobežojoši pasākumi" [51]. Tādējādi ikviens pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums vispārīgi ir jāuzskata par pārkāpumu, kas ikvienai pienācīgi piesardzīgai un rūpīgai iestādei nebūtu bijis jāpieļauj.

83. Lai gan Tiesai līdz šim nekad nav bijusi iespēja precizēt, kāpēc pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums *pats par sevi* nav pietiekams, lai iestātos ārpuslīgumiskā atbildība, atbilde, manuprāt, tomēr ir skaidra. Ja prasītājs lūdz atlīdzināt kaitējumu, kas ir nodarīts ar lēmuma radītajām tiesiskajām sekām, šis kaitējums nevar izrietēt tikai no pamatojuma neesamības. Šādu kaitējumu drīzāk izraisa tikai šī lēmuma atbilstoši argumentēta pamata neesamība [52].

84. Ņemot vērā, ka pamatojuma esamība tiek prasīta, lai nodrošinātu, ka tiesas var veikt attiecīga lēmuma tiesiskuma pārbaudi [53], šāda pamatojuma neesamības gadījumā nav iespējams noteikt, vai šis lēmums ir vai nav pienācīgi pamatots un, līdz ar to, vai ir izpildīts nosacījums par cēloņsakarības esamību [54].

85. Tas tomēr nenozīmē, ka tādos apstākļos, kas pastāv šajā lietā, kad iestāde, lai īstenotu atcelšanas spriedumu, nolemj pieņemt jaunu lēmumu, kurš rada sekas tikai attiecībā uz nākotni, šī lēmuma adresātam tiktu liegta jebkāda iespēja saņemt zaudējumu atlīdzību saistībā ar būtiskām negatīvām šī sākotnējā lēmuma sekām [55].

49 Skat., piemēram, spriedumu, 2012. gada 15. novembris, Padome/*Bamba* (C-417/11 P, EU:C:2012:718, 50. punkts).

50 Franču valodā – "une formalité substantielle".

51 Skat. spriedumus, 2013. gada 18. jūlijs, Komisija u.c./*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518, 116.–118. punkts), un 2016. gada 18. februāris, Padome/*Bank Mellat* (C-176/13 P, EU:C:2016:96, 76. punkts).

52 Jāatzīst, ka pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums var radīt kaitējumu saistībā ar neskaidrību, kāda attiecīgā lēmuma adresātam var rasties šī lēmuma dēļ, bet šis kaitējums ir nemantisks. Ja persona apgalvo, ka tai ir nodarīts kaitējums ar lēmumu radīto tiesisko seku dēļ, šis kaitējums, protams, ir mantisks, bet tas var izrietēt tikai no tā, ka šim lēmumam nav atbilstoši argumentēta pamata.

53 Skat. spriedumu, 2013. gada 18. jūlijs, Komisija u.c./*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518, 100. punkts).

54 Lai gan dažos spriedumos, šķiet, šī judikatūras līnija ir sasaistīta ar pirmo nosacījumu, proti, tiesību normas pārkāpuma esamību, pirmajā spriedumā, kurā Tiesa nonāca pie šī risinājuma, tā, šķiet, to ir saistījusi ar šī prettiesiskuma veida nespēju radīt šādu kaitējumu, kas drīzāk attiecas uz cēloņsakarības neesamību. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1982. gada 15. septembris, *Kind*/EEK (106/81, EU:C:1982:291, 14. un 34. punkts).

55 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2013. gada 18. jūlijs, Komisija u.c./*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518, 132. punkts). Lēmuma, kurā nav norādīts pamatojums, adresātam nebūtu jācieš nedz attiecīgās iestādes nolaidības sekas, nedz arī Vispārējās tiesas izvēle atcelt lēmumu, procesuālās ekonomijas apsvērumu dēļ nepārbaudot visus prasītāja izvirzītos pamatus. Turklāt ir jānorāda, ka gadījumā, ja ar spriedumu lēmums tiek atcelts pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes dēļ, prasītājs nevar iesniegt apelācijas sūdzību par šo spriedumu, pamatojoties uz to, ka Vispārējā tiesa ir nepamatoti kvalificējusi konstatēto pārkāpumu kā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi.

86. Tādējādi LESD 296. pantā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums *pats par sevi* nevar izraisīt Eiropas Savienības ārpuslīgumisko atbildību. Tomēr lēmuma, kurā nav norādīts pamatojums, adresāts var iet tālāk un apgalvot, ka lēmums patiesībā nav atbilstoši pamatots un ka tas nav balstīts uz atbilstošu informāciju vai pierādījumiem [56].

87. Protams, ja nav sniegts pamatojuma izklāsts, nevar gaidīt, ka lēmuma adresāta rīcība sniegsies tālāk par norādi, ka šī lēmuma pamatotība arī tiek apstrīdēta. Tomēr prasītājam vismaz ir jāizvirza šāds pamats, kas attiecas uz to, ko varētu nosaukt par apstrīdēto lēmumu iekšējo tiesiskumu, konkrēti, ka tiem trūkst pienācīga uz pierādījumiem balstīta pamatojuma. Tiesai galu galā ir saistoši lietas dalībnieku prasījumi. Līdz ar to šim nolūkam nepietiek ar to, ka prasītājs vienkārši atsaucas uz faktu, ka tas ir apstrīdējis pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi.

88. Gadījumā, ja lēmuma adresāts norāda, ka ne vien nav izpildīts pienākums norādīt pamatojumu, bet ka nepastāv šāds argumentēts pamatojums, attiecīgajai iestādei, šajā gadījumā Padomei, ir jāpierāda, ka šis lēmums faktiski ir pamatots [57]. Ja šajā posmā tā nevar sniegt nekādus paskaidrojumus par iemesliem, kuru dēļ šis akts ir pieņemts, tad jākonstatē vismaz pirmais Eiropas Savienības ārpuslīgumiskās atbildības saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu iestāšanās nosacījums.

89. Ir taisnība, ka prasības atcelt tiesību aktu ietvaros pamatojums principā ir jānorāda vienlaikus ar šī lēmuma pieņemšanu un tikai izņēmuma kārtā – vēlākā stadijā pēc attiecīgas personas lūguma. Tomēr ir jāņem vērā, ka prasība par zaudējumu atlīdzību ir autonoms tiesību aizsardzības līdzeklis, kura mērķis ir nevis konkrēta pasākuma atcelšana, bet iestādes nodarītā kaitējuma atlīdzināšana [58].

90. Līdz ar to, lai arī prasības atcelt tiesību aktu kontekstā Vispārējā tiesai ir jāatceļ ikviens lēmums, kuram pirms minētās prasības celšanas nav ticis norādīts pamatojums, tomēr prasības par atlīdzību gadījumā Padome joprojām var sniegt šo pamatojumu iebildumu raksta stadijā, lai pierādītu, ka lēmums patiešām ir labi pamatots un ka tādējādi Eiropas Savienības atbildība nevar tikt atzīta [59].

91. Šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzēja saistībā ar savu prasību par zaudējumu atlīdzību ir balstījusies tikai uz Vispārējās tiesas atcelšanas spriedumā veikto konstatējumu par pamatojuma neesamību.

92. Protams, šī atcelšanas sprieduma 82. punktā Vispārējā tiesa konstatēja, ka Padome nav izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu un paziņot apelācijas sūdzības iesniedzējai kā ieinteresētajai vienībai pret to izvirzītos pierādījumus, ļaujot, iespējams, saprast, ka Vispārējā tiesa ir identificējusi divus atsevišķus trūkumus.

56 Varētu uzskatīt, ka tad, ja lēmums ir atcelts, principā ir pāragri lemt par Eiropas Savienības ārpuslīgumisko atbildību, jo iestādei, kas ir pieņēmusi šo lēmumu, ir jālemj par šī sprieduma izpildes kārtību. Tādējādi tikai pēc šī sprieduma izpildes pasākumu pieņemšanas var noteikt to zaudējumu apmēru, kuru atlīdzība varētu tikt pieprasīta, jo dažu šo pasākumu veikšanas rezultātā varētu būt tikušas novērstas šī lēmuma negatīvās sekas. Skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 14. decembris, FV/Padome (T-750/16, EU:T:2018:972, 176. un 177. punkts). Tomēr šajā lietā, īstenojot atcelšanas spriedumu, Padome nav ar atpakaļejošu spēku pieņēmusi jaunus, pienācīgi pamatotus lēmumus, bet ir nolēmusi pieņemt lēmumus tikai attiecībā uz nākotni, nekompensējot atcelto pasākumu agrākās iedarbības dēļ apelācijas sūdzības iesniedzējai radušās negatīvās sekas. Attiecībā uz pienākumu novērst atcelto pasākumu agrākās iedarbības dēļ radušās negatīvās sekas skat. spriedumu, 1998. gada 14. maijs, Padome/*De Nil* un *Impens* (C-259/96 P, EU:C:1998:224, 16. punkts). Tomēr šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzēja nav apgalvojusi, ka Padome nav izpildījusi savas LESD 266. pantā paredzētās saistības veikt pasākumus, lai izpildītu lēmumu atceļošo spriedumu.

57 Spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, Padome/*Hamas* (C-79/15 P, EU:C:2017:584, 49. punkts).

58 Skat. spriedumu, 1971. gada 2. decembris, *Zuckerfabrik Schöppenstedt*/Padome (5/71, EU:C:1971:116, 3. punkts). Šo secinājumu neatspēko risinājums, ko Tiesa ir izmantojusi 2019. gada 10. septembra sprieduma *HTTS*/Padome (C-123/18 P, EU:C:2019:694) 46. punktā un kas attiecas uz Padomes iespēju atsaukties uz faktiem, kuri radušies pēc lēmuma pieņemšanas, lai ar atpakaļejošu spēku pamatotu šo lēmumu, nevis uz jautājumu, vai prasības sakarā ar atbildību ietvaros Padome vēl var norādīt lēmuma pieņemšanu pamatojošus iemeslus.

59 Protams, pakārtoti varētu piebilst, ka šajos apstākļos pamatojuma novēlotais raksturs būtu jāņem vērā saistībā ar iespējamo tiesāšanās izdevumu piespriešanu. Tāpat prasītājam būtu jāļauj pielāgot savus argumentus atkarībā no šajā brīdī sniegtajiem paskaidrojumiem.

93. Tomēr, kā Vispārējā tiesa pamatoti norādīja pārsūdzētā sprieduma 49. punktā, šī atsauce uz pārkāpumu saistībā ar pierādījumu, kas izmantoti pret apelācijas sūdzības iesniedzēju, nepaziņošanu ir tikusi minēta atcelšanas spriedumā, atbildot uz pamatu, ar kuru ir norādīta nevis acīmredzama kļūda vērtējumā, bet pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde [60]. Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tas neveido atsevišķu pārsūdzētā sprieduma atcelšanas pamatu, bet drīzāk apstiprina secinājumu, ka apstrīdēto lēmumu iemesli nav bijuši pienācīgi pamatoti, jo Padome pat nav varējusi paziņot apelācijas sūdzības iesniedzējai kā ieinteresētajai vienībai pret to izvirzītos pierādījumus. Tomēr tas nenozīmē, ka Vispārējā tiesa būtu konstatējusi, ka Padome nav apkopojusi pierādījumus, kas pamatotu ierobežojošus pasākumus, vai ka saistībā ar apelācijas sūdzības iesniedzējas nosaukuma iekļaušanu ierobežojošu pasākumu sarakstā nevar tikt norādīts atbilstošs un argumentēts pamatojums.

94. No tā izriet, ka pretēji apelācijas sūdzības iesniedzējas ceturtajā pamatā izteiktajiem apgalvojumiem Vispārējā tiesa nav kļūdaini interpretējusi sākotnējo atcelšanas spriedumu, uz ko apelācijas sūdzības iesniedzēja kā uz vienīgo pamatu bija atsaukusies pirmajā instancē iesniegtajā prasībā par atlīdzību, nospriežot, ka minētajā spriedumā Vispārējā tiesa ir konstatējusi vienīgi pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, nekonstatējot, ka nekādus pamatotus iemeslus nebūtu varēts norādīt.

95. Tāpat ir taisnība, ka pirmajā instancē iesniegtā prasības pieteikuma par zaudējumu atlīdzību 24., 31. un 33. punktā apelācijas sūdzības iesniedzēja ir norādījusi, ka, pēc tās domām, Padome, pirmkārt, ir pārkāpusi dokumentu, uz kuriem tā ir balstījusies, tiesību normas, piemērojot tās bez jebkāda pamatojuma, un, otrkārt, nav ievērojusi tiesības uz aizstāvību un pieļāvusi tiesību kļūdu, nepierādīdama pieņemto pasākumu pamatotību. Tomēr ir jāņem vērā, ka saskaņā ar Vispārējās tiesas Reglamenta 76. panta d) punktu prasības pieteikumā ir jābūt skaidrai atsaucei uz prasītāja izvirzītajiem pamatiem. Šai norādei ir jābūt pietiekami skaidrai un precīzai, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību un Vispārējā tiesa lemt par prasību attiecīgā gadījumā bez papildu informācijas [61].

96. Savā prasības pieteikumā apelācijas sūdzības iesniedzēja uz šiem apstākļiem ir atsaukusies sava pieteikuma apakšpunktā, kur tā nosaukumā [62] un tā pirmajā daļā ir norādīts, ka tā mērķis nav noteikt rīcību, kas būtu izvirzīta pret Padomi, bet drīzāk pierādīt, ka iepriekšējā daļā noteiktā prettiesiskā rīcība atbilst Tiesas judikatūrā paredzētajiem nosacījumiem, lai iestātos Eiropas Savienības atbildība. Tomēr pirmajā instancē iesniegtā prasības pieteikuma iepriekšējā daļā apelācijas sūdzības iesniedzēja, lai noteiktu prettiesisko rīcību, ir minējusi vienīgi pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi sākotnējā atcelšanas spriedumā.

97. Ņemot vērā apelācijas sūdzības iesniedzējas izvēli neatsaukties uz šiem potenciāli plašākajiem argumentiem attiecīgajā prasības pieteikuma daļā, Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā no šī otrā apakšpunkta satura nav secinājusi, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja ir vēlējusies atsaukties arī uz šīm nelikumībām. Kā Vispārējā tiesa ir norādījusi pārsūdzētā sprieduma 52.–58. punktā, tikai tiesvedības gaitā apelācijas sūdzības iesniedzēja skaidri norādīja, ka tā ir vēlējusies atsaukties uz apstrīdētā lēmuma iekšējā tiesiskuma neesamību.

60 Skat. atcelšanas sprieduma 70. punktu.

61 Skat., piemēram, rīkojumu, 2016. gada 21. janvāris, *Internationaler Hilfsfonds*/Komisija (C-103/15 P, nav publicēts, EU:C:2016:51, 33. punkts).

62 Šī apakšpunkta nosaukums ir formulēts šādi: "B. Šī nelikumība izraisa Savienības atbildību."

98. Manuprāt, tieši šis apstāklis nošķir šo lietu no 2014. gada 25. novembra sprieduma *Safa Nicu Sepahan*/Padome (T-384/11, EU:T:2014:986), uz kuru apelācijas sūdzības iesniedzēja ir atsaukusies savā apelācijas sūdzībā. Lai gan šo abu lietu pamatā esošie fakti ir diezgan līdzīgi, no minētā sprieduma, kuru Tiesa ir apstiprinājusi apelācijas tiesvedībā, 26. punkta izriet, ka attiecīgajā lietā prasītāja, lai pamatotu savu prasījumu par zaudējumu atlīdzību, bija tieši atsaukusies uz kļūdu vērtējumā, nevis (kā šajā lietā) *vienkārši* uz pamatojuma neesamību [63].

99. Līdz ar to, lai cik neliela var šķist atšķirība starp šo lietu un lietu *Safa Nicu Sepahan*, tas, ka šajā lietā Vispārējā tiesa ir noraidījusi apelācijas sūdzības iesniedzējas prasību par zaudējumu atlīdzību, konkrētajos apstākļos ir uzskatāms par pilnībā pamatotu, ņemot vērā veidu, kādā apelācijas sūdzības iesniedzēja ir formulējusi savu prasību.

100. Tādēļ es ierosinu Tiesai noraidīt pirmo apelācijas sūdzības pamatu.

VI. Secinājumi

101. Ņemot vērā iepriekš minēto, mans galvenais secinājums ir šāds:

Tiesai ir jurisdikcija izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību, kura ir tieši saistīta ar prasību – vai papildina to – atcelt tiesību aktu atbilstoši LESD 263. pantam, kas ir celta attiecībā uz ierobežojošu pasākumu pret fiziskām vai juridiskām personām tiesiskumu, kurus Eiropas Savienības Padome ir noteikusi, pamatojoties uz LES V sadaļas 2. nodaļu. Ņemot vērā šo interpretāciju, šāda jurisdikcija nav izslēgta ar LESD 275. panta otro daļu.

Apelācijas sūdzības pirmais pamats ir jānoraida.

63 Proti, kā esmu minējis iepriekš, pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde un pienākuma apkopot informāciju vai pierādījumus, kas pamato ierobežojošus pasākumus, neizpilde ir divas pilnīgi atšķirīgas lietas. Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 26. jūlijs, Padome/*Hamas* (C-79/15 P, EU:C:2017:584, 48. punkts), un 2017. gada 26. jūlijs, Padome/*LTTE* (C-599/14 P, EU:C:2017:583, 70. punkts), kuros ir izmantotas norādes "pirmkārt" un "otrkārt", lai nošķirtu katru pienākumu. Pirmā pienākuma neizpilde ir trūkums ir saistīts ar to, ko var saukt par ārējo tiesiskumu, bet otrā pienākuma neizpilde skar attiecīga lēmuma iekšējo tiesiskumu.